

Arkivsak

24/04666-6

Sakshandsamar

Stig Larsen

Saksgang

Partssammensatt utvalg

Fylkeskommunalt råd for personer med
funksjonsnedsettelse

Møtedato

12.11.2024

14.11.2024

Vidaregåande opplæring frå 2025

Innstilling frå fylkesdirektøren

Telemark fylkeskommune sluttar seg til at:

1. Forslaget fylkesdirektøren har til kva utdanningsprogram, programområde og andre søkbare tilbod som kvar skule skal ha skuleåret 2025–2026 blir vedtekne.
Opplæringstilbodet for vaksne blir utvikla slik at det tydeleg står fram som eit supplement til ungdomstilbodet og blir eit endå viktigare verktøy for å sikre fylket arbeidskraft og redusere utanforskap.
Arbeidet med oppfølging av sak 57/24 i Hovudutval for utdanning, folkehelse og tannhelse 13.8.2024 «Overgang frå ungdomsskule til vidaregåande skule – utdanningstilbod» med vedtak om innføringstilbod frå hausten 2025 blir følgd opp som ein del av skuletilbodet.
2. Det blir gjennomført eit utgreiingsarbeid for å foreslå ei samla løysing for Notodden, Bø og Nome vidaregåande skular. Hovudutval for utdanning, folkehelse og tannhelse blir orientert om saka våren 2026.
3. Det blir gjennomført eit forprosjekt for Nome vidaregåande skule, avdeling Søve, for å få fram eit grunnlag for iverksetjing av detaljprosjektering og eventuell bygging av nytt verkstadbygg, administrasjonsbygg og lager.
4. Det blir gjennomført eit utgreiingsarbeid for å sikre eit meir økonomisk og pedagogisk berekraftig tilbod ved Vest-Telemark vidaregåande skule. Rolla skulen har i utvikling av lokalsamfunnet og rolla som regional utviklingsaktør blir vektlagd. Arbeidet skal skje i nært samarbeid med kommunane i Vest-Telemark og lokalt næringsliv, og skal koplust til rolla frå fylkeskommunen i bygdevekstavtalen for kommunane i Vest-Telemark. Forslaget blir lagt fram for fylkestinget våren 2026.
5. Det blir gjennomført eit utgreiingsarbeid for å sikre eit meir økonomisk og pedagogisk berekraftig tilbod ved Rjukan vidaregåande skule. Rolla skulen har i utvikling av lokalsamfunnet og rolla som regional utviklingsaktør blir vektlagd. Arbeidet skal skje i nært samarbeid med Tinn kommune og lokalt næringsliv. Forslaget blir lagt fram for fylkestinget våren 2026.

6. Det blir gjennomført eit utgreiingsarbeid knytt til Telemark fylkeskommunes tilbod til elevar på arbeids- og kvardagslivstrening for at fylkeskommunen skal kunne gi eit meir tilrettelagt tilbod til denne elevgruppa etter ny opplæringslov og innanfor økonomiske ramme. Hovudutval for utdanning, folkehelse og tannhelse blir orientert om saka.
7. Det blir utarbeidd eit forslag til ei fordeling og spesialisering knytt til yrkesfaga (og særleg TEK-faga) i Grenland. Forslaget skal sikre at lokalt næringsliv får tilgang på kompetanse samtidig som tilgjengeleg areal og utstyr i skulane blir utnytta betre. Under dette skal følgjande gjennomførast:
 - Det blir gjennomført eit utgreiingsarbeid for å beskrive og vurdere skuletilbodet og arealsituasjonen ved Skogmo vidaregåande skule.
 - Samlokalisering av Porsgrunn vidaregåande skule blir følgt opp. Oppfølginga inkluderer vurderingar av nødvendige justeringar av skuletilbodet slik at det også kan presenterast eit alternativ til vedteke utbyggingsprosjekt i Porsgrunn nær den vedtekne investeringsramma.
 - Tilgjengeleg areal på Bamble vidaregåande skule skal utnyttast.Hovudutval for utdanning, folkehelse og tannhelse blir orientert om saka. Eventuelle forslag om endring av tilbod blir lagde fram til behandling i fylkestinget i desember 2025 i samband med behandling av skuletilbodet for 2026-27.
8. Det blir gjennomført eit utgreiingsarbeid med sikte på å tilby Telemarksungdommar eit betre vidaregåande utdanningstilbod via digitale ressursar. Arbeidet skal:
 - Bidra til breidd i tilbodet for elevar i distriktskommunar.
 - Vere eit tiltak for elevar som for ein periode eller fast ikkje kan delta i ordinær undervisning.
 - Byggje på allereie tilgjengelege ressursar nasjonalt og i eige fylke.Hovudutval for utdanning, folkehelse og tannhelse blir orientert om saka hausten 2025.

Bakgrunn og saksgang

I sak til fylkestinget om skuletilbodet 2024-2025 varsla fylkesdirektøren at administrasjonen i løpet av 2024 skulle gjennomføre ei heilskapleg og overordna vurdering av framtidig kompetansebehov og ein gjennomgang av skule- og tilbodsstrukturen i Telemark. Fylkesdirektøren varsla at utgreiinga vil leggjast fram for fylkestinget hausten 2024 i samband med behandlinga av skuletilbodet for 2025-2026, og i samband med økonomi- og handlingsplanen for 2025-28.

Denne saka foreslår konkrete område for vidare arbeid og oppfølging. I tillegg blir utdanningsprogram føreslått, programområde og andre søkbare tilbod som kvar skule skal ha skuleåret 2025–2026.

Fylkesdirektøren har lagt følgjande grunnleggjande prinsipp til grunn i saka:

Skuletilbodet i Telemark skal formast ut på grunnlag av nasjonale mål, dei overordna strategiane frå fylkeskommunen og langsiktige planar for vidaregåande opplæring. Ved konkret dimensjonering skal følgjande leggjast til grunn:

- *Behovet i samfunnet*
- *Ønska til elevane*
- *Tilgang på læreplassar*
- *Geografisk fordeling og reiseveg*
- *Fagmiljø og støttefunksjonar*
- *Arealutnytting*
- *Økonomi*

Som grunnlag for vurderingane frå fylkesdirektøren er det gjennomført analysar knytt til tilstanden, arealet og funksjonaliteten til skulebygga, befolkningsutvikling og framtidig kompetansebehov.

Fylkesdirektøren har også løfta fram konsekvensane av fullføringsreforma for arbeidet med eit heilskapleg skuletilbod, der modulstrukturert fag- og yrkesopplæring er eit viktig verkemiddel for å sikre regionen arbeidskraft samtidig som utanforskapen blir redusert.

Ved handlingar og i avgjerder som gjeld barn, skal det som er det beste for barnet vurderast særskilt og vere eit grunnleggjande omsyn. I august 2024 vart det fastsett i opplæringslova at elevane har rett til medverknad i alt som gjeld dei sjølv etter denne lova, og har rett til å ytre meiningane sine fritt. Elevane skal bli høyrde, og det skal leggjast vekt på meiningane deira etter alder og modning (§ 10-2). Det offentlege er forplikta til å vurdere om ei handling gjeld barn eller kan få konsekvensar for barn, og gjere ei vurdering av barn rettane sine etter mellom anna Grunnlova og barnekonvensjonen. Ei viktig side av utgreiinga i saker som gjeld barn, er å klargjere kva barna meiner. Barns meining kan bidra til å klargjere kva som er det beste for barna det gjeld. At barn blir involverte, er ein verdi i seg sjølv, og dei vil med dette også få erfaring med deltaking i samfunnet og auka tillit til samfunnet. Fylkesdirektøren vil i det vidare arbeidet sikre retten elevane har til slik medverknad.

Skuletilbudsstrukturen bør ha eit langsiktig perspektiv for å skape stabile, føreseielege einingar som kan tole svingingar i elevtal. Innstillinga legg til rette for at Telemark fylkeskommune skal kunne vareta god opplæring for elevane samtidig som fylkeskommunens økonomiske rammar blir tekne i betraktning.

Saka vart drøfta med fylkestillitsvalde i Telemark på møtet 24. oktober. Dei tillitsvalde gav tilslutning til innretninga på saka.

Saka leggjast fram til uttale i ungdomsrådet, rådet for personar med nedsett funksjonsevne, yrkesopplæringsnemnda, partssamansett utval og hovudutval for utdanning, folkehelse og tannhelse. Fylkesutvalet innstiller til fylkestinget, som gjer endeleg vedtak.

Saksopplysningar

Skuletilbodet 2025-2026

I Telemark har vi 11 vidaregåande skular i fylket og mange lærebedrifter. Det er pr. 1. oktober 2024 5416 elevar og ca. 1700 lærlingar og lære kandidatlar som blir omfatta av Telemarks utdanningstilbod.

Fullføringsreforma

Fullføringsreforma og ny opplæringslov tredde i kraft frå start av skuleåret 2024-2025. Bakgrunnen for reforma er at kvar femte elev ikkje fullfører vidaregåande, og mange er ikkje godt nok førebudde til utdanning og arbeid. Oppfølging av fullføringsreforma skal bidra til å løyse følgjande:

- Vidaregåande opplæring er i for lita grad tilpassa elevar med svake faglege føresetnader.
- Elevane får ikkje det dei treng for å bli best mogleg studieførebudd.
- Fagopplæringa dekkjer ikkje elevanes og arbeidslivets behov godt nok.
- Vidaregåande opplæring er i for lita grad tilpassa den mangfaldige elevgruppa.
- Vidaregåande opplæring er ikkje godt nok tilpassa vaksne.

I ny opplæringslov gjeld retten til vidaregåande opplæring heilt fram til kvar enkelt har oppnådd studie- eller yrkeskompetanse. Dette blir kalla fullføringsretten. Fullføringsretten og fleire andre rettar og plikter vart tekne inn i ny opplæringslov som ein del av oppfølginga av fullføringsreforma. Retten til vidaregåande opplæring blir utvida i den nye lova til å gjelde fram til oppnådd studie- eller yrkeskompetanse. Dette inneber at dagens tidsavgrensa rett blir erstatta av ein rett til opplæring fram til fullført og bestått. Fylkesdirektøren er usikker på kva dette vil bety for dimensjoneringa framover.

Retten til yrkesfagleg rekvalifisering, er også lovfesta. Det inneber at personar som har ein studie- eller yrkeskompetanse får rett til vidaregåande opplæring fram til ein ny yrkesfagleg sluttkompetanse. Tidsavgrensinga for påbygg til generell studiekompetanse blir oppheva for ungdom som har bestått fag- og yrkesopplæring.

Elevar får uavgrensa rett til omval av utdanningsløp fram til 19 år, men kan også gjere omval etter det.

Endringane som eventuelt kan få ein viss innverknad på planlegginga og dimensjoneringa av skuletilbodet er:

- Utvida rett til vidaregåande opplæring, frå dagens rett til tre års vidaregåande opplæring til å gjelde fram til oppnådd studie- eller yrkeskompetanse.
- Utvida rett til omval, med fri rett til omval fram til eleven er 19 år, i motsetning til dagens rett til eitt omval.
- Rett til yrkesfagleg rekvalifisering. Det inneber at personar som har ein studie- eller yrkeskompetanse får rett til vidaregåande opplæring fram til éin ny yrkesfagleg sluttkompetanse. Dei som nyttar seg av denne retten vil få vidaregåande opplæring

for vaksne.

- Frå eleven er 19 år kan retten takast ut som voksen.
- Fylkeskommunen skal ha eit opplæringstilbod i overgangen til vidaregåande opplæring for elevar som manglar faglege eller språklege føresetnader for å kunne delta i og bestå vidaregåande opplæring. Eitt slikt døme er kombinasjonsklassar der kvar enkelt kan få både grunnskuleopplæring og opplæring i fag frå vidaregåande opplæring.

Skuletilbodet 2025-26

Fylkesdirektøren tilrår at det i påvente av utviklingsarbeidet foreslått i innstillinga frå fylkesdirektøren, ikkje blir gjennomført større endringar i skuletilbodet for 2025-2026. Det blir foreslått enkelte mindre grep i talet på tomme plassar og innan påbyggtilbodet for å bidra til ei tilpassing til tildelt budsjetttramme. Dei konkrete forslaga som blir føreslått for skuleåret 25/26 vil representere ei budsjettmessig innsparing på 2,5 millionar i 2025, aukande til 6 millionar pr. år frå 2026.

Under følgjer kommentarar til nokre av tilboda. Vedlegga til saka viser detaljar om talet på elevar og plassar på kvart tilbod og kvar enkelt skule.

Elektrofag

På Rjukan vidaregåande skule har elektrofag ikkje vorte starta dei to siste skuleåra. Elevgrunnet er ikkje til stades for å starte opp elektrofag ved Rjukan vidaregåande skule utan at eit anna programområde må takast ned. Både byggfag og teknologi- og industrifag er sårbare område. Fylkesdirektøren foreslår derfor at tilbodet om elektrofag ikkje startast opp att på Rjukan vidaregåande skule .

Helse- og oppvekstfag

Behovet for kompetanse innan helse- og oppvekstfaga er aukande, særleg blir det behov for fleire helsefagarbeidarar.

På Vest-Telemark, Rjukan og Kragerø vidaregåande skular har tilbodet på Vg2 variert noko frå år til år. Rjukan og Kragerø vidaregåande skular har anten hatt *barne- og ungdomsarbeidarfag* eller *helsearbeidarfag*, eller nokre gonger begge. Vest-Telemark vidaregåande skule har hatt begge tilboda på Vg2, inneverande skuleår med høvesvis 9 og 7 elevar i gruppene.

Dersom fylkeskommunen tilbyr begge Vg2-løpa, blir gruppene små og utgiftene per elev høge. Fylkesdirektøren foreslår å utvikle Vg2 barne- og ungdomsarbeidarfaget på alle tre skulane. Tilbodet finst på Notodden og Skogmo vidaregåande skular. For elevar som ønskjer det, er det mogleg med eit tilbod om eit 1+3 vekslingløp der eleven blir lærling etter Vg1.

IT og medieproduksjon

Utdanningsprogrammet er forholdsvis nytt, og dei første elevane gjekk ut av Vg2 våren 2022. Det har vore utfordrande å få alle elevane ut i lære, sjølv om det er tilgang på læreplassar.

Fylkesdirektøren foreslår å gå ned til to klassar på Vg1 frå hausten 2025. Dersom det er mange søkjarar, vil det i samband med justeringssaka våren 2025 bli vurdert om det skal startast tre Vg1-klassar hausten 2025.

Medie og kommunikasjon

Tilboda skuleåret 2023-2024 blir vidareført med justering av talet på plassar på Vg2 og Vg3 slik at alle som har gjennomført Vg1 får plass.

Påbygging til generell studiekompetanse

Påbygg Vg3 er eit tilbod for elevar som søker påbygg direkte etter fullførte Vg2. Alle Vg3-tilboda går over 5 dagar er på 30 undervisningstimar pr. veke. Vg4 er tilbodet for dei som har fagbrev, og inneheld to fag færre enn Vg3-tilbodet. Det tilrettelagt tilbodet på Vg4 som blir foreslått ført vidare på Hjalmar Johansen vidaregåande skule på 3,5 dagar pr veke.

Vg4 blir berre foreslått søkbart på Hjalmar Johansen vidaregåande skule. Dei som har fagbrev kan om dei ønskjer søkje seg inn i VG3 påbygg på alle skulane, og må då vere merksame på at opplæringa blir gjennomført fem dagar i veka.

Restaurant- og matfag

Det er stort behov for arbeidskraft med fagkompetanse innan restaurant og matfag (RM), og det er mange ledige læreplassar. I Telemark er det berre Hjalmar Johansen vidaregåande skule som har RM.

Med konkurranse om ungdomssøkjarane og varsla elevtalsnedgang er det modulstrukturert fag- og yrkesopplæring som er verkemiddelet for å dekkje behovet i bransjen for arbeidskraft. Den økonomiske situasjonen inneber at det ikkje er aktuelt å foreslå nye RM-tilbod i tilbodsstrukturen før det samla yrkesfaglege tilbodet på skulane Notodden, Bø og Nome vidaregåande skular er greidd ut.

Kombiløpet, grunnskulefag for minoritetsspråklege

Sju av skulane har ulike tilbod om norsk og grunnskulefag for unge minoritetsspråklege med behov for meir språk eller grunnskule. Behovet for desse tilboda varierer i løpet av året alt etter kor mange som kjem til landet. Det er løpande inntak, og talet på plassar vil variere.

Innføringstilbod

Frå hausten 2025 vil det etablerast eit innføringstilbod på nokre få vidaregåande skular for elevar som står i fare for ikkje å starte (eller igjen slutte tidleg). Denne målgruppa vil i så fall vere identifisert av heimkommunen (og at elevane ønskjer det sjølv).

Dette vil frå hausten 2025 gjennomførast slik:

- Elevane kjem direkte frå ungdomskule
- Blir identifisert av kommunane, og i samarbeid med fylkeskommunen «teke inn» utan formell innsøking 1. mars.
- Får moglegheit til å førebu ungdomsskulekarakterar
- Får moglegheita til å også ta fag på vidaregåande nivå

Vaksenopplæring

Vaksenopplæring har ikkje vore ein del av skuletilbodssaka, men blir hovudsakleg styrt etter kva som er arbeidslivet behov. Med fullføringsreforma og modulstrukturert fag- og yrkesopplæring, nedgang i ungdomssøkjalar og etterspurnad etter arbeidskraft i fleire bransjar, er vaksenopplæring eit vesentleg bidrag til å dekkje behovet for kompetanse i samfunnet. Det vil bli sett i verk ei vidare omlegging av vaksenopplæringa i 2025 med mål om tilbod i fleire av faga som har vorte modulisererte. Denne omlegginga vil sikre at vaksenopplæringa kan nå målet i budsjett for 2025 om ei meir effektiv drift.

Tabell 1 - Tabellen nedanfor viser omfanget av den samla vaksenopplæringa inkludert Vg3-fagopplæring (i skule), per oktober 2024:

<i>Utdanningsprogram</i>	<i>Deltakarar haust 2024</i>	<i>Skular med dette tilbodet</i>
<i>Bygg- og anleggsteknikk</i>	41	Nome, Notodden, Skogmo
<i>Helse- og oppvekst</i>	247	Bamble, Nome, Skogmo, Kragerø
<i>Restaurant- og matfag</i>	21	Hjalmar, Notodden
<i>Sal, service og reiseliv</i>	24	Notodden
<i>Naturbruk</i>	39	Nome, Notodden
<i>Teknologi- og industrifag</i>	39	Notodden, Skogmo
<i>Studieførebuande</i>	349	Kragerø, Notodden, Skien, Bø
<i>Service og samferdsel</i>	3	Notodden
<i>Elektro og datateknologi</i>	17	Nome, Notodden
Total	780	

Tabell 2 - Tabellen under viser deltakarar i modulstrukturert vaksenopplæring , per oktober 2024:

<i>Utdanningsprogram og fag</i>	<i>Kragerø</i>	<i>Nome</i>	<i>Notodden</i>	<i>Hjalmar Johansen</i>	<i>Skogmo</i>	<i>Sum</i>
<i>Helse- og oppvekst - Helsearbeidarfaget</i>	8	23	4		35	70
<i>Restaurant- og matfag - Kokkefaget</i>				14		14
<i>Sal, service og reiseliv - Salsfaget</i>			14			14
<i>Teknologi- og industrifag - Logistikkfaget</i>			10			10
Total			28	14	35	108

Befolkningsutviklinga

I sak *Gjennomgang av skuletilbodet i vidaregåande opplæring fram mot 2020* behandla i Telemark fylkesting desember 2013 anslo fylkesdirektøren ein elevtalsnedgang på 1100 elevar frå 2013 til 2020. I 2012 hadde fylket 6661 elevar. Med eit elevtal inneverande skuleår på 5416 har prognosane treft godt, om enn litt seinare enn venta. Telemark fylkeskommune har sidan 2013 teke strukturelle og arealmessige grep som har leidd fram til dagens skule- og

tilbudsstruktur.

Befolkningsframskrivingar frå Statistisk sentralbyrå (SSB) og kommunane sine eigne tal over talet på elevar i grunnskulen i Telemark i dag (GSI-tal), viser ein nedgang i talet 16-19-åringar frå 2030. I dag er det 8384 personar i denne aldersgruppa i Telemark. SSBs framskriving viser ein nedgang til 7444 personar i 2040, og 7547 personar i 2050. Nedgangen gjeld alle delar av fylket.

Utgangspunktet for SSB-framskrivingane er befolkninga i kommunane 1. januar 2024 delt inn etter kjønn og alder, og dessutan føresetnader om korleis lokal fruktbarheit, dødelegheit, innanlands flytting, innvandring og utvandring vil utvikle seg framover. Tala er usikre.

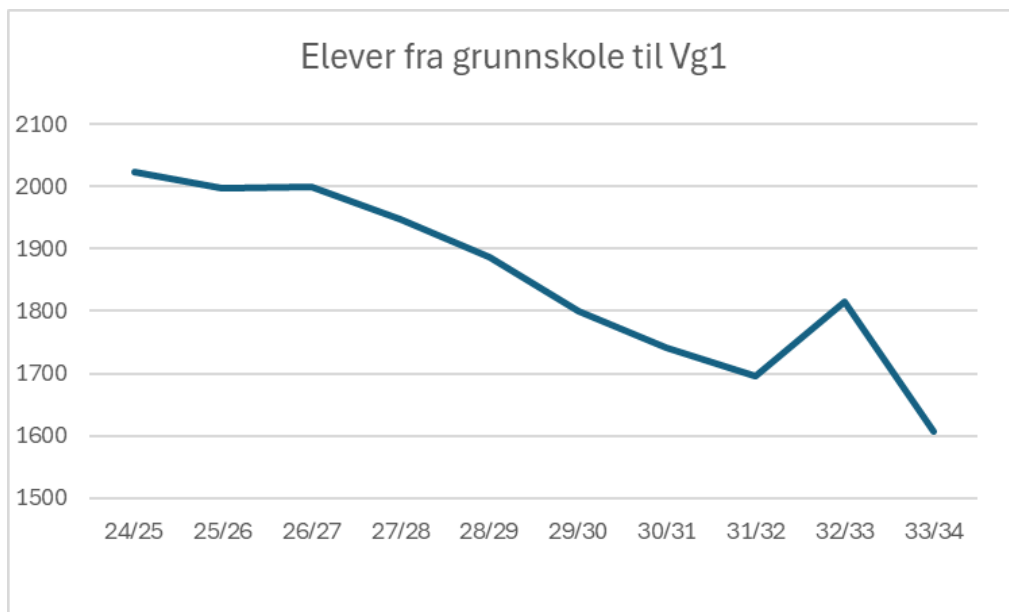
Tabell 3 - Framskrive talet på 16-19-åringar i Telemarks regionar. Hovudalternativet til SSB.

	2024	2030	2040	2050
<i>Grenland</i>	5311	5231	4725	4811
<i>Vestmar</i>	670	633	553	528
<i>Vest-Telemark</i>	643	692	594	576
<i>Midt-Telemark</i>	842	913	793	841
<i>Aust-Telemark</i>	918	947	779	791
Telemark	8384	8416	7444	7547

Det er knytt stor uvisse til befolkninga i SSB framskrivingar, spesielt til omfanget av framtidig innvandring og fødselstal. Generelt har SSBs tidlegare befolkningsframskrivingar overestimert befolkningsveksten i mange distriktskommunar, samtidig som veksten i sentrale bykommunar har vorte underestimert.

GSI-tala viser at det for skuleåret 2033/34 vil vere 326 færre potensielle Vg1-søkjarar til dei vidaregåande skulane i Telemark enn ved inntaket i haust. GSI-tala er reelle tal på kor mange elevar som går på grunnskulen i kvar enkelt kommune. Tala tek ikkje omsyn til utviklingstrekk, slik SSB-tala gjer:

Tabell 4 – GSI-tal

Elevtalet vil antakeleg vere stabilt dei neste tre åra, før det vil falle med omtrent 10% fram til midt på 2030-talet. Deretter er elevtalet forventa å halde seg på eit nivå som er 5-800 elevar mindre enn dagens elevtal fram til 2050. For detaljar blir viste til vedlegg om befolkningsutviklinga.

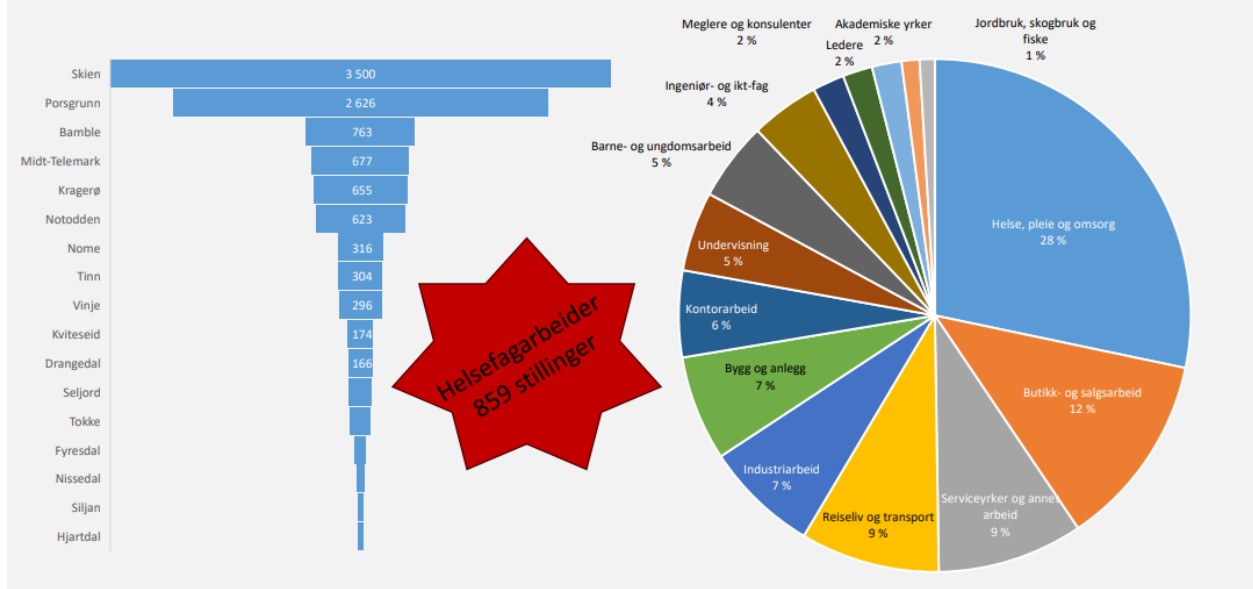
Kompetansebehovet

På kort sikt kan vi lese kompetansebehova ut frå vekst i sysselsetjing i ulike yrkesgrupper og frå det rapporterte behovet til arbeidsgivarane for kompetanse i bedriftsundersøkingar. NHO kartlegg kompetansebehov hos medlemsbedriftene sine kvart år. NAV spør eit utval offentlege og private verksemder om rekrutteringsbehov og -problem årleg i bedriftsundersøkinga si. Kompetansebehov på lengre sikt er styrt av langsiktige internasjonale og nasjonale utviklingstrekk.

På kort sikt kan også talet på ledige stillingar fordelte på næring seie noko om kompetansebehov. Tal frå NAV viser at det særleg er innanfor helse, pleie og omsorg, butikk- og salsarbeid, service, reiseliv og transport, industri og bygg og anlegg at det er ledige stillingar i Telemark.

Figuren under viser tilgang til ledige stillingar registrert hos NAV i perioden januar til august 2024.

Ledige stillinger hittil i år i Telemark fordelt på kommuner og næring

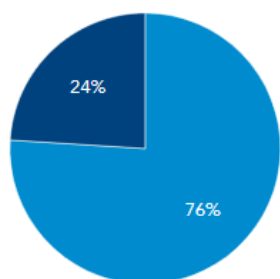
Kjelde: NAV-oversikt over ledige stillingar registrert hos NAV i perioden januar til august 2024

NHOs bedriftsundersøking viser ei lågare utvikling i sysselsetjinga i Telemark enn i resten av landet. Likevel er det venta etterspurnad etter kvalifisert arbeidskraft framover, særleg innan handverksfag eller tekniske fag/ingeniørfag. Det største udekte behovet er for personar med fag- og sveinebrev. Men også personar med fagskuleutdanning og ingeniørar er forventa å stå sterkt i ein framtidig arbeidsmarknad.

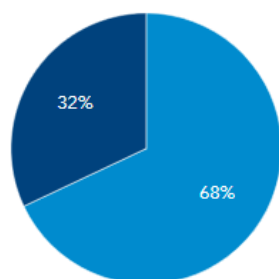
Kompetansebehov i næringslivet

Prosentandelene under viser svar for de som har et udekket kompetansebehov.

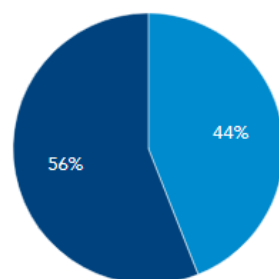
■ Ja ■ Nei

Bedrifter med et udekket kompetansebehov har behov for folk med fag/svennebrev

Bedrifter med et udekket kompetansebehov har behov for folk med fagskuleutdanning

Bedrifter med et udekket kompetansebehov har behov for ingeniører og tekniske fag

Kilde: NHOs kompetansebarometer 2023

Arbeidskraftbehovet på lengre sikt er styrt av den generelle samfunnsutviklinga. Kompetansebehovsutvalet (2023-2027) har peika på fleire drivarar for kompetansebehovet framover:

- Demografiske endringar
- Det grønne skiftet
- Digitalisering

Aldringa av befolkninga fører til ein stadig aukande etterspurnad etter helse- og omsorgstenester, som vil føre til eit aukande press i arbeidsmarknaden. Konsekvensane det grønne skifte og digitalisering har for kompetansebehovet framover, er mindre sikkert. For detaljar blir viste til vedlegg om kompetansebehovet.

Skulebygg – Tilstand, kapasitet og investeringsbehov

WSP Norge AS har på oppdrag for fylkeskommunen gjennomført ei overordna vurdering av alle dei vidaregåande skulane i Telemark fylkeskommune. Blant områda som vart gjennomgått er:

- Tilstandsvurdering av bygningar og tekniske installasjonar
- Overordna vurdering av tilpassingsdyktigheita til bygningsmassen
- Overordna vurdering av avvik og/eller brot på forskrifter og/eller lovverk
- Vurdering av den pedagogiske funksjonaliteten til anlegget
- Vurdering av tilgjengelegheita til anlegget og universelle utforming

På bakgrunn av kartlegginga har fylkesdirektøren gjort vurderingar saman med den byggjetekniske og pedagogiske kompetansen frå fylkeskommunen. Skulane har også delteke i dette grunnlagsarbeidet. Samla viser arealgjennomgangen at fylkeskommunen har ein kvalitativt god bygningsmasse, med til dels god fleksibilitet og pedagogisk funksjonalitet. Samla har Telemark fylkeskommune likevel ein overkapasitet i skulebygga på mellom 18-20 000 kvadratmeter. (Tilsvarende ein stor vidaregåande skule.) (Her er det berre ungdomssøkkjarane som er tekne med i arealgrunnlaget. Vaksenopplæring m.v. er ikkje teke med.) Dette gir pr. no ein driftskostnad knytta til byggdrift som er høgare enn nødvendig. I 2024 svarte den berekna meirkostnaden av desse overskotsareala tilnærma heile vedlikehaldsbudsjettet frå fylkeskommunen. Med ein forventa elevnedgang, vil arealoverskotet og følgjeleg dei unødvendige driftskostnadene bli større. Fleire av mandata formulert i innstillinga frå fylkesdirektøren i denne saka skal sikre ein betre arealeffektivitet i Telemark fylkeskommunes vidaregåande skular.

Bø/Nome/Notodden

Bø vidaregåande skule tilbyr ikkje yrkesfag. Nome vidaregåande skule har nesten berre yrkesfag. På avdeling Lunde er det tilgjengelege areal. Begge skulane har elevar frå same kommunar og grunnskular. Notodden vidaregåande skule har knappe areal mellom anna forårsaka av mange deltakarar i vaksenopplæring, som varsla i tilstandsrapporten i juni 2024.

Søve

Nome vidaregåande skule, avdeling Søve, har i dag ca. 180 elevar, og tilbyr utdanningsprogramma Vg1 Naturbruk, Vg2 Anleggsgartnar, Skogbruk, Landbruk, Hest- og dyrefag, Vg3 Studieforbereidende naturbruk, Vg3 Landbruk og Påbygg.

Skulen har tre bygg som har ein teknisk og funksjonell tilstand som gjer at dei må erstattast. Desse bygga er:

- Verkstadbygget (inneheld i dag maskinverkstad, sveiseverkstad, skogbruksverkstad, trearbeidsverkstad, anleggsgartnarverkstad)
- Administrasjonsbygget (kontor, lærararbeidsplassar, lager, resepsjon)
- Hagebruksbygget (lagar)

Telemark fylkeskommunes eigedomsseksjon har vurdert at dei tre bygga er i så dårleg forfatning at ombruk av bygningsmassen ikkje er aktuelt. Administrasjonsbygget har omfattande husbukk-angrep på berande konstruksjonar. I tillegg bør eit mindre lagerbygg vest for verkstadbygget rivast. Telemark fylkeskommune har saman med Planforum Arkitekter gjennomført ein moglegheitsstudie som viser mogleg plassering og utforming av nye bygg. Målet med moglegheitsstudien har vore å kartleggje det noverande og framtidige behovet til skulen, vurdere mogleg ny plassering av aktuelle nye bygg, og dessutan å estimere tilhøyrande kostnader.

Studien viser at det er mogleg å erstatte dei tre eksisterande bygga som skal rivast med nye bygg som tilfredsstiller identifiserte funksjonskrav og samtidig ivaretek karakteren til området. Tiltaka vil vere innanfor regulerte arealformål; Offentleg eller privat tenesteyting for offentlege formål, og dei vil ikkje komme i konflikt med freda arkeologiske kulturminne i planområdet. I ei vidare prosjektering må det eventuelt utførast grunnundersøkingar, og riksantikvaren bør involverast tidleg i prosessen med prosjekteringa av administrasjonsbygget, som ligg innanfor omsynssone for bevaring av kulturmiljø.

Moglegheitsstudien viser vidare at det er mogleg å rive kondemnabile bygg og å oppføre verkstadbygg, administrasjonsbygg og lager innanfor ei kostnadsramme på 200 mill. kr. (2024-kroner). Dersom allereie tilgjengelege areal i omkringliggjande skulebygg blir tekne i bruk, kan investeringsbehovet reduserast vesentleg.

Vest-Telemark og Rjukan

Fylkesdirektøren fordeler midlar til skulane gjennom ein fordelingsnøkkel. Denne nøkkelen tek utgangspunkt i elevtalet på kvar enkelt skule, og kompenserer for andre vesentlege faktorar. I førebels fordeling av budsjett til skulane for 2024 måtte fylkesdirektøren løyve høvesvis 2 og 6 mill. kr. til Rjukan og Vest-Telemark vidaregåande skular for å kompensere at skulane har eit skuletilbod, som både på nivå og i breidd er større enn det elevgrunnlaget tilseier. I haustjusteringa av budsjettet for 2024 er det forventa at tildelinga til Vest-Telemark vidaregåande skule må aukast ytterlegare. Begge skulane opplever utfordringar med å

rekruttere lærarkompetanse på enkelte område. I tillegg vil begge skulane, som andre skular i fylket, ha elevtalsnedgang framover. Nedgangen rammar naturleg nok dei mindre skulane hardare enn større skular.

Fylkesdirektøren legg til grunn at den gjeldande skulestrukturen ligg fast. Vest-Telemark-kommunane har nyleg inngått ein bygdevekstavtale med regjeringa. Seljord, Kviteseid, Nissedal, Fyresdal, Tokke og Vinje kommunar skal delta i eit utviklingsarbeid som skal bidra til busetjing, tilgang på kompetent arbeidskraft og framtidsretta næringsutvikling i dei minst sentrale delane av Distrikts-Noreg. Avtalane skal danne ramme for å møte særlege behov, moglegheiter og tverrgåande utfordringar i distriktskommunane og tenkje nytt om løysingar.

Elevar med behov for individuell tilrettelegging

Telemark fylkeskommune fordeler midlar til dei vidaregåande skulane gjennom ein fordelingsnøkkel. Ein stadig større del av midlane (frå under 9% til over 11%) går til elevar med behov for individuell tilrettelegging. Skulane rapporterer om elevar med større og meir varierte behov for individuell tilrettelegging enn før. Dette kan vere fysisk tilrettelegging, personleg assistanse og tekniske hjelpemiddel. Det blir også rapportert om ein aukande del helsehjelp.

Personleg assistanse er regulert i opplæringslova § 11-4, og er ein rett som inneber praktisk hjelp og hjelp frå ein person som kan følgje med og hjelpe eleven i skulekvardagen. Dette kan variere i omfang, og kan til dømes vere hjelp til å følgje med i opplæringa, sosiale aktivitetar, forflytting, bæring av sekk og utstyr, av- og påkledning m.m.

I tillegg opplever personalet som jobbar med desse elevane, at dei ofte må utføre oppgåver som kan grense mot og gå inn under helse- og omsorgstenestelova, slik som sondering, medisiner, og oppfølging av planar for palliativ behandling. Bruk av tvinga for å forhindre at utagerande elevar skader seg og andre, blir også opplevde som aukande. Somme elevar er tungt medisinerte med roande middel for å hindre utageringar, eller for å hindre smerter. Skulane stiller spørsmål om dette er etisk forsvarleg, og om elevane det gjeld i det heile tatt skal vere på skulen.

Skulane har også fleire elevar med psykiske lidningar som aktive psykosar, schizoid personlegdomsforstyrking og alvorleg sjølvskading. Det krev spesialistkompetanse å møte desse elevane med ein fagleg trygg ståstad. Elevar i vidaregåande skule har etter ny opplæringslov rett til opplæring i dei faga som er nødvendig for å oppnå studiekompetanse eller fagbrev, og gjeld inntil dette er oppnådd. Det kjem ikkje fram av forskrifta til lova korleis fullføringsretten skal tolkast for elevar som har ein individuell opplæringsplan.

Elevane blir tekne inn på utdanningsprogram etter søkning. Det er eit klart mønster at elevar med behov for individuell tilrettelegging søker seg til yrkesfaglege program med 35 timar pr. veke (mot 30 timar på studieførebuande tilbod). Det er ikkje alltid tydeleg for skulen kva som er motivasjon og føresetnad for søkninga til eleven til kvart enkelt utdanningsprogram.

Det blir også rapportert om auka bruk av eine-transport framfor at fleire elevar kan ta same minibuss eller taxi, noko som igjen bidreg til høgare driftskostnader.

Tilbodet i Grenland

Det er ei arealmessig utfordring at ein større del elevar søker yrkesfag i Grenland. Plasstal innanfor til døme TEK-faga blir avgrensa av kapasiteten på skulane. Skulane har konkurrerende tilbod på Vg2 innan enkelte fag. Fylkesdirektøren orienterte om problemstillinga innan TEK-faga i ei eiga sak til fylkestinget i september 2022, sak 90/22.

Skogmo vidaregåande skule er underdimensjonert i forhold til elevtal, og har utfordringar med ein stor del leigde lokale. I tillegg er det tekniske utfordringar knytt til bygget når det gjeld fundamentering og teknisk tilstand. Skulen får gjennom overføring dekt 3,1 mill i ekstern årleg husleige. Samtidig er det ledige areal på Bamble vidaregåande skule, med plass til mellom 200 og 250 fleire elevar. (Avhengig av utdanningsprogram).

Porsgrunn vidaregåande skule er i dag spreidd på to lokasjonar, men er vedteken samanslått. Det er avsett investeringsmidlar til tiltaket gjennom ei vedteken totalramme på 212 millionar 2018-kroner (Tilsvarande ca. 280 millionar 2024-kroner). Det er planlagt å byggje verkstadareal i samband med samlokaliseringa. Prosjektet må reviderast for å avgrense eller helst unngå rammeoverskriding.

Dette inneber at fylkesdirektøren vil vurdere nødvendige justeringar av det samla skuletilbodet i Grenland, slik at ein samlokalisert Porsgrunn vidaregåande skule kan nedskaleras i storleik. Prosjektet bør også inkludere ei vurdering av framtidig bruk av avdeling nord, under dette varetaking av fagskulebehov og moglegheiter for vaksenopplæring

Digitale ressursar

Telemark fylkeskommune manglar eit digitalt tilbod til ungdomssøkjarar. Etter fylkesdelinga ligg «Nettskolen» igjen i Vestfold fylkeskommune. Telemark fylkeskommune kjøper i dag plassar til enkelte elevar.

I ny opplæringslov §14-4 er det teke inn ei føresegn om at delar av opplæringa kan gjennomførast utan lærar til stades dersom det er gode grunnar for det og det er trygt og pedagogisk forsvarleg. Dette utvidar moglegheita til fjernundervisning frå tidlegare. Samtidig er hovudregelen at opplæringa skjer med lærar til stades og at unntak frå dette krev ei god grunngiving. Hovudregelen er at fjernundervisning skal skje på skulen.

Vekslingsmodellar

Begripen vekslingsmodell blir brukt om ulike ordningar der elevar på yrkesfag går tidleg ut i lære. I ein 0+4 modell søker elevane læreplass direkte frå grunnskulen, og får heile opplæringa i bedrift. I ein 1+3 modell går dei eitt år i skule og søker læreplass etter fullført Vg1. Lærlingane i vekslingsmodellar får vanlegvis ein del undervisning på skulen, fellesfag og ein del av teorien i programfaga. Det er krevjande for skulane å organisere denne undervisninga, og ofte er det nødvendig med eigne opplegg, sidan undervisninga vanskeleg lèt seg kombinere med ordinære klassar på skulen. Vekslingsmodellar er individuelle ordningar som i utgangpunktet er tilgjengeleg for alle elevar på alle utdanningsprogram.

I Telemark tilbyr Hjalmar Johansen vidaregåande skule undervisning i fellesfag til læringar i 0+4- og 1+3-løp ved den såkalla med *Læringskulen*. Dette tilbodet dekkjer behovet i Grenland, men er ikkje like aktuelt for læringar i øvre del av fylket. Ved Vest-Telemark vidaregåande skule er det no 4 elevar i ei 0-4 veksling som følgjer fag på skulen. Det er også enkelte elevar som følgjer fag via nettilbodet frå Notodden vidaregåande skule.

Vaksenopplæring

Noreg vil mangle ikring 90.000 fagarbeidarar innan 2035. Modulstrukturert opplæring er eitt av fleire tiltak som skal bidra til at fleire vaksne kan ta fagbrev og at norsk arbeidsliv får dekt behovet sitt for kvalifisert arbeidskraft. Modulstrukturert opplæring inneber at opplæringa blir betre tilpassa vaksnes behov, utgangspunkt og livssituasjon, slik at det blir det enklare å veksle mellom opplæring, arbeid og andre forpliktingar.

Frå skuleåret 2024-2025 er følgjande 13 lærefag modulstrukturerte:

- betongfaget
- **helsearbeidarfaget**
- fiske og fangst
- **logistikkfaget**
- produksjonsteknikkfaget
- gjenvinningsfaget
- snikkarfaget med fordjupingsområde
- reinhaldsoperatørfaget
- røyrleggjarfaget
- målar- og overflateteknikkfaget
- **salsfaget**
- **kokkefaget**
- Ernæringskokkefaget

Dette er fag der det er stor etterspurnad etter arbeidskraft, samtidig som det ikkje er tilstrekkeleg søkning til desse tilboda i det ordinære 2+2-løpet. I Telemark er dei utheva faga starta opp hausten 2024. Det er eit mål å komme i gang med betongfaget og reinhaldsoperatørfaget i løpet av 2025.

Elevtransport

Gjennomgangen frå fylkesdirektøren av reisemønster med utgangspunkt i bustad og skuleval, syner at dei største elevrørslene mellom kommunar går føre seg mellom kommunane i Grenland og til ei viss grad ut av Grenland. Talet på elevar som reiser frå Øvre Telemark til Grenland er få, og har i all hovudsak samanheng med val av studieprogram.

Elevane frå Drangedal har nærskeule i tre retningar, og dermed også busstransport i tre retningar: Midt-Telemark, Kragerø og Grenland. Skuletilbodet plasserer enkelte tilbod berre i Grenland, medan andre tilbod finn desse elevane nærast på Nome eller Bø vidaregåande skular. Situasjonen for elevane frå Seljord er at dei også kan velje skule i tre retningar: Notodden, Vest-Telemark og Nome/Bø vidaregåande skular. Gjennomgangen frå fylkesdirektøren viser at dei fleste elevane vel Nome eller Bø vidaregåande skular. Også her er det slik at nokre tilbod eksisterer berre på Notodden vidaregåande skule (Sal, service og reiseliv) og nokon berre på Bø eller Nome vidaregåande skular. (Bygg og idrettsfag).

Økonomiske, administrative og juridiske konsekvensar

Denne saka peikar på område for utgreiing av ein langsiktig skule- og tilbodsstruktur der tiltak er nødvendige for å tilpasse aktiviteten frå fylkeskommunen til eit redusert elevtal samtidig som det er konkurranse om arbeidskrafta.

Forslaga til endringar i skuletilbodet for 2025-26 gjev ei innsparing som er reflektert i føreslått budsjettramme for 2025 og 2026.

Andelen 16-18-åringar er ein vesentleg del av grunnlaget for Telemark fylkeskommunes inntekter frå Staten. Ei tilpassing av skuletilbod og dimensjonering i god tid vil gi moglegheit for å tilpasse driftskostnadene til framtidig reduksjon i inntekter.

Forslaga gir ingen juridiske konsekvensar. Elevane vil også med dei føreslåtte endringane få rettane sine i opplæringslov og forskrifter innfridd. Det kan bli mindre endringar for tilsette, men justeringar vil gjennomførast over tid, i samarbeid dei tillitsvalde og i samsvar med gjeldande lov- og avtaleverk og dessutan fylkeskommunen sine eigne retningslinjer.

Konsekvensar for fylkets klimamål og FNs bærekraftsmål

Ei oppfølging av å tilpasse bygningsmassen til eit redusert elevtal kan bidra til å nå klimamål i fylket. Det er elles ingen konsekvensar for klimamålet i fylket som følgje av dei føreslåtte endringane i skuletilbodet. Når dei ulike punkta innstillinga blir greidd ut og kjem til behandling, kan det påverke klimamåla. Det vil bli omtalt i kvar enkelt sak.

Den samla strategien på utdanningsområdet kan bidra til høgare måloppnåing for FNs bærekraftsmål 4 om god utdanning, mål 8 om anstendig arbeid og økonomisk vekst og mål 10 om mindre ulikskap.

Fylkesdirektørens vurdering

Fylkesdirektøren vurderer at Telemark fylkeskommune i hovudsak har eit skuletilbod som er i god balanse sett i forhold til behovet i arbeidsmarknaden og tilgangen på læreplassar. Med dette som utgangspunkt, og på bakgrunn av behov for ytterlegare analysar slik beskrive over, vurderer fylkesdirektøren at det ikkje bør gjennomførast større endringar i skuletilbodet for 2025-2026.

Fylkesdirektøren foreslår enkelte mindre grep i talet på tomme plassar og innan påbyggtilbodet, for å bidra til ei tilpassing til tildelt budsjetttramme. Dei konkrete forslaga som blir føreslått for skuleåret 2025-2026 vil etter vurderinga frå fylkesdirektøren representere ei budsjettmessig innsparing på 2,5 millionar i 2025, med ein heilårseffekt på inntil 6 millionar pr år frå 2026.

Fylkesdirektøren har fullmakt til å avgjere kor mange elevplassar kvart enkelt tilbod skal ha i samband med inntaket. Vedtaket i denne saka avgjer kva elevane kan søkje på for skuleåret 2025-2026. Kva som blir det endelege tilbodet, blir først avgjort i justeringssaka våren 2025 når elevsøkinga er klar.

Det er vurderinga frå fylkesdirektøren at det er krevjande å anslå i kva grad ny opplæringslov vil påverke dimensjoneringa av skuletilbodet. Sjølv om det blir innført utvida rettar, blir det vurdert at dei fleste ønske å gjere seg ferdig med vidaregåande opplæring utan å bruke ekstra tid. At elevar kan velje å ta ut retten sin som vaksen frå fylte 19 år, kan medføre at det blir færre elevar i «ungdomsopplæringa». Dersom ein ønskjer rekvalifisering, må også dette skje innanfor vidaregåande opplæring for vaksne. Fylkesdirektøren tilrår at fylkeskommunen haustar erfaring med konsekvensane av ny lov for den ordinære dimensjoneringa før det blir foreslått endringar.

Fylkesdirektøren har gjennomført ei heilskapleg og overordna vurdering av framtidig kompetansebehov og ein gjennomgang av skule- og tilbodsstrukturen i Telemark. Etter gjennomgangen er det vurderinga frå fylkesdirektøren at det er behov for å jobbe vidare med nokre område. Desse områda er referert i innstillinga frå fylkesdirektøren. Det blir foreslått at desse oppdraga blir delte i to, dei som skal greiast ut i 2025, og dei som må vente til 2026 med å bli greidd ut.

Analysen av skule- og tilbodsstrukturen og kompetansebehovet viser at Telemark fylkeskommune har gode skulebygg (med ein viss overkapasitet) og eit skuletilbod som er i god balanse sett i forhold til behovet i arbeidsmarknaden og tilgangen på læreplassar. Fylkesdirektøren vurderer at vesentleg nedgang i aldersgruppa 15-18 dei neste åra vil gi overkapasitet i enkelte skulebygg, mindre effektiv skuledrift og auka konkurranse om ungdomssøklarane. Med stor etterspurnad etter arbeidskraft mellom anna i helse- og omsorgssektoren, vurderer fylkesdirektøren at vekslingsmodellar og vaksenopplæring må sjåast på som ein del av det samla utdanningstilbodet i Telemark. Ei vellykka kvalifisering av vaksne til fag- og sveinebrev vil slik fylkesdirektøren vurderer det både sikre bransjar med rekrutteringsbehov arbeidskraft, og kunne bidra til å redusere utanforskapen.

Fylkesdirektøren vurderer at dei fysiske arbeidsforholda og den tekniske tilstanden ved enkelte bygningar på Nome vidaregåande skule avdeling Sørve er at ein slik karakter at det bør setjast i gang eit forprosjekt med sikte på å erstatte verkstads-administrasjons- og lagerbygg, og dessutan rive annan unytta bygningsmasse. Før eit forprosjekt blir sett i verk vurderer fylkesdirektøren at tilgjengeleg areal blant anna på avdelinga til skulen på Lunde må utnyttast. Dette kan bidra til å redusere investeringsbehovet på avdeling Sørve vesentleg.

Fylkesdirektøren vurderer vidare at elevtalsutvikling, søkjemønsteret til elevane, bygningsmessig kapasitet og tilstand og dessutan tilbudsprofilen til skulane gjer at det bør greiast ut alternative løysingar for skulestruktur og skuletilbod for Notodden, Bø og Nome vidaregåande skular.

På grunn av distriktsomsyn har Telemark eit for kostbart vidaregåande skuletilbod. Telemark er eit geografisk stort fylke med ein forholdsvis låg befolkning. Framover vil det etter vurderinga frå fylkesdirektøren bli endå meir utfordrande å gi eit godt opplæringstilbod i alle område. Stor breidd i tilbodet er ikkje berre eit spørsmål om økonomi, men også om fagmiljø.

Fylkesdirektøren vurderer derfor at det med utgangspunkt i vedteken skulestruktur er nødvendig å vurdere aktiviteten (nivå og breidd) ved høvesvis Rjukan og Vest-Telemark vidaregåande skular for å tilpasse skulane til ein ytterlegare reduksjon i elevtal.

Fylkesdirektøren vurderer at desse skulane spelar viktige roller i lokalmiljøet, og legg til grunn at det vil vere mogleg å søkje samarbeid med kommunar og lokalt næringsliv for å få til gode løysingar.

Fylkesdirektøren registrerer at andelen av det totale opplæringsbudsjettet som går til elevar med behov for særskild tilrettelegging aukar samtidig som skiljet mellom opplærings- og helseaktivitet blir mindre tydeleg. Når transportkostnadene for denne elevgruppa også har auka over tid, vurderer fylkesdirektøren at det er behov for å greie ut sentrale forhold knytt til denne delen av skuletilbodet.

Fylkesdirektøren registrerer ein ønskt effekt i Grenland der fleire søkjar seg til yrkesfag. Med dagens tilbudsstruktur har dette gitt utfordringar. Fylkesdirektøren vurderer at ein heilskapleg gjennomgang av skuletilbodet i Grenland for å gjere skulane komplementære og i større grad spesialisar på enkeltfag vil sikre god arealutnytting, og bidra til endå betre fagmiljø og tilbod ved dei aktuelle skulane.

Fylkesdirektøren legg til grunn at elevane i all hovudsak skal møte på skulen. Erfaringane frå pandemien og signala gitt i ny opplæringslov støttar dette. Likevel vil eit godt digitalt tilbod for ungdommane kunne bidra til å løyse både økonomiske og distriktsmessige utfordringar, og dessutan at det kan gi elevane eit breiare tilbod enn det som er mogleg innanfor dei økonomiske rammene i fylket.

Fylkesdirektøren vurderer at elevtransport heng tett saman med områda som skal vurderast over. Fylkesdirektøren legg derfor til grunn at forhold knytt til elevtransport blir vurdert der det er relevant.

Vedlegg:

Vedlegg 1 - Skuletilbudet 2025-26

Vedlegg 2 - Grunnlagsnotat skolebygg

Vedlegg 3 - Grunnlagsnotat befolkningsutvikling

Vedlegg 4 - Grunnlagsnotat kompetansebehovet

Vedlegg 5 - Restaurant- og matfag notat til skoletilbudssak 2023

Vedlegg 6 - Skoletilbudet 2024-2025

Vedlegg 7 - Vedtak 21.11.2023, Sak 6-23, Skoletilbudet 2024-2025

Vedlegg 8 - 2025-2026-tilbud detaljer